

2. Малиновський А. А. Розсуд в праві. Держава і право. 2006. № 4. С. 102.

3. Рісний М. Б. Правозастосувальний розсуд (Загальнотеоретичні аспекти): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 01. Львів, 2006. 20 с.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 01. 01. 2019 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379.

УДК 271. 2:94(47)

Юрій Григорович ОСАДЧИЙ,

професор кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4567-2323>

ДИРЕКТОРІЯ УНР ТА КОНГРЕС ТРУДОВОГО НАРОДУ УКРАЇНИ

Директорія Української Народної Республіки, яка прийшла на зміну Гетьманату (Українській Державі), проголосила себе тимчасовою верховною владою революційного часу і констатувала, що влада в УНР повинна належати лише працюючим класам. «Наступним етапом нашої революції, – зазначалося в декларації від 26 грудня 1918 р., – є творення нових, справедливих, здорових і відповідних до реального відношення сил у державі, соціальних і політичних форм». Селянам, робітникам і трудовій інтелігенції пропонувалося обрати делегатів на Трудовий конгрес України – тимчасовий законодавчий орган УНР (1).

05 січня 1919 р. Директорія затвердила «Інструкцію для виборів на Конгрес трудового народу України». За нею обиралися 528 делегати: 377 – від селян, 88 – від робітників і 33 – від трудової інтелігенції. Виборчих прав були позбавлені не тільки капіталісти та поміщики, але й частина інтелігенції: професори, адвокати, лікарі, педагоги середніх шкіл тощо. Дістали виборче право представники інтелігенції, які мали безпосередні стосунки з народом (лікарські помічники, фельдшери, вчителі народних шкіл, службовці канцелярій та інші). Передбачалося окреме представництво Всеукраїнського залізничного з'їзду і Всеукраїнського поштового з'їзду (відповідно 20 і 10 делегатів), та ще 65 делегатів повинна була репрезентувати Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). Таким чином, усього на Конгрес мали бути обрані 593 особи. Запланований склад делегатів Конгресу давав підстави його організаторам розраховувати, що на ньому справді відбудеться передача влади трудовому народові – і тим самим буде реалізовано один з основних ідеалів революції (3, 77).

Вибори делегатів Конгресу відбувалися в занадто стислий термін з 12 по 15 січня. Нерівним був не тільки розподіл мандатів, а й сам порядок обрання: селяни обиралися на повітових селянських з'їздах, «трудова інтелігенція» – тільки на губернських. Досить пасивно до виборів поставились робітництво й селянство. На час виборів до Конгресу частина Лівобережжя вже була захоплена радянськими військами, на решті території селянство та робітництво вели війну з військом УНР, отже було не до виборів.

На загальноукраїнський форум врешті-решт прибуло всього 300 делегатів – тобто фактично половина складу, що спочатку передбачався. Перша сесія Трудового конгресу відбулася 23-28 січня 1919 р. у Києві. Найбільшою фракцією була есерівська, селянська. Але вона поділялася на три течії: ліву – «боротьбисти», які стояли за радянську владу; праву, які відстоювали демократичний соціалізм; і центр (під проводом М. Грушевського), що зайняв середню позицію між правою та лівою і настоював на передачі влади трудовим радам селянських і робітничих депутатів. Провідною і спрямовуючою силою Конгресу стала фракція УСДРП, за якою пішла більшість делегатів (3, 184).

У ході роботи Конгресу було реалізовано спробу вільного обговорення альтернативних варіантів державотворення. Висловлювалися різноманітні пропозиції – від передачі влади робітничим і селянським Радам і негайного проголошення України соціалістичною республікою до формування так званого «Малого Конгресу» з повноваженнями «верховної влади».

З метою закріплення демократичного ладу в Україні Трудовий конгрес висловився за підготовку «закону для виборів всенародного Парламенту Незалежної Соборної Української Республіки». Владу на місцях було доручено здійснювати урядовим уповноваженим, що мали діяти під контролем місцевих Трудових рад, обраних пропорційно з представників селянства і робітництва (2, с. 115).

На рішення Трудового конгресу значною мірою вплинув наступ радянських військ на Київ, розгорнутий у січні 1919 р. В умовах наближення фронту Конгрес на останньому засіданні 28 січня ухвалив «Закон про форму влади в Україні». Він підтверджував статус Директорії як «верховної влади», щоправда, тимчасової – до скликання наступної сесії Трудового конгресу (2, с. 117).

Конгрес трудового народу був останньою спробою Директорії закласти основи державного будівництва в Україні. Через більшовицький наступ Конгрес не тільки припинив свою роботу, але і фактично саморозпустився. Він вже ніколи не збирався. Більше того, політичні умови не дали можливості Директорії втілити в життя навіть те, що було започатковано Конгресом.

02 лютого 1919 р. Директорія змушена була під ударами збройних формувань більшовиків залишити українську столицю. Станом на весну 1919 р. на території України (крім Надзбруччя і західних областей) було встановлено радянську владу.

Список бібліографічних посилань:

1. Директорія Української Народної Республіки/ URL: (<http://ru.wikipedia.org/wiki>).
2. Копиленко О. Л., Копиленко М. Л. Держава і право України 1917-1920: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1997. – С. 208.
3. Ткач М. Ю. Трудовий конгрес України. – К.: Альтернатива, 2005. – С. 277.

УДК 340. 132

Вікторія Олегівна ПАНКРАТОВА,

доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4775-565X>

ВИТОКИ ПРИНЦИПУ RES JUDICATA В РИМСЬКОМУ ПРАВІ

Витоки *res judicata* знаходяться в давньоримському судочинстві, історія якого визначається трьома періодами: «*legis actions*» (легісакційний процес); «*actions per formulas*» (формулярний процес); екстраординарний процес.

Термін «*res judicata*» в римському праві пов'язується із прийняттям судового рішення та набрання ним законної сили. Легісакційний і формулярний процеси характеризувались тим, що рішення, яким спір між сторонами вирішувався по суті, за загальним правилом оскарженню не підлягало – воно вступало в законну силу, приймалося за істину й підлягало виконанню (1, с. 76). Вступ рішення в законну силу означав отримання ним значення непорушного авторитету для сторін: законна сила рішення суду кваліфікувалася як (формальна) істина – «*res judicata pro veritate accipitur (habetur)*» (судове рішення повинно прийматись за істину) (2, с. 276).

У рамках екстраординарного процесу («*extra ordinem cognitio*») розгляд справи здійснювався магістратом або чиновником, рішення якого ставало наказом державного органу. Д. В. Дождев при розгляді судового рішення в римському праві уникає формулювання «законна сила» і говорить про «ефект судового рішення і його нормативну силу». Учений вказує на неприпустимість повторного розгляду справи в негативному плані, заснованого на «*exceptio rei iudicatae*» (преклюзивний